

про глибокі історичні корені та мистецькі традиції краю в художньому ливарництві і ковальстві. Такі прикраси не тільки органічно доповнювали одяг, а й служили ознакою заможності, при цьому були й оберегами. За народними віруваннями червоний колір і якість коралу був здатен лікувати і захищати людину.

Таким чином фондова колекція НМНАПУ засвідчує тяглість української традиції формотворення з найдавніших часів, показує високий мистецький смак звичайного сільського жіноцтва Полтавщини, розкриває локальні особливості традиційного одягу краян, які виявляються в його крої, оздобленні, розмаїтті технік вишивки та орнаментациї.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Білецька В. *Українські народні сорочки, їх типи, еволюція і орнаментация.*-Л, 1929; Ніколаєва Т. *Деякі особливості розвитку народного жіночого вбрання одягу Черкащини // Народна творчість та етнографія.* –1971. – №4. – С.61.
2. *Записано Є. В. Клапчук в експедиційному відрядженні на Полтавщину в 1984р.*
3. *Записано Є. В. Клапчук в експедиційному відрядженні в с. Веприк Гадяцького району від Бавольської Оксани Володимирівни у 1979 році.*
4. *Записано в експедиційних відрядженнях протягом 1979-1986 рр. на Полтавщині С.О. Щербань та Є.В. Гайовою від Л. Кузьминої, Л. Карапиш, А. Маковієнко, А. Комарової, Я. Буц, В. Гапоненко, М. Сліпченко, В. Третяк.*
5. *Записано Є.В. Клапчук в експедиційному відрядженні 1978 р. від Кругляка Івана Федоровича 1950 р.н. у с. Ковалівка Шишацького району.*
6. *Польові матеріали автора за 1979-1987 роки зібрані в сс. Зіньківського району: Шилівка, Тарасівка, Лютенські Будища, Бірки, Загрунівка. Інформатори: М. Осадченко, М. Сліпченко, Л.Карапиш, Я. Буц, Л. Кузьміна.*
7. *Польові матеріали автора за 1979-1987 роки. Інформатори: І. Наконечний, В. Перейма, В. Письменний, С. Кость, В.Поліщук, В. Гук, К. Капітоненко, В. Капітоненко.*
8. *Спаський І.Г. Дукати і дукачі України. К., Наукова думка. 1970. – 168 с.*
9. *Милорадович В. Житье-бытье Лубенского крестьянина. КС – 1902. – С.72.*

*Наталія Наталевич
(Полтава, Україна)*

НИТКА, ЩО ЄДНАЄ ПОКОЛІННЯ

Вишиванка – символ здоров'я і краси, щасливої долі і родової пам'яті, оберіг. Смуга полотна, сама по собі, має насичене символічне значення – дороги, долі, захисту. А коли ця смуга ще й має на собі виткані чи вишиті знаки-обереги, захисна сила її підсилюється.

З прадавніх часів кожна дружина, мама, виконуючи високе покликання хранительки домашнього вогнища, власноруч виготовляла різноманітні

сакральні, ритуальні речі – рушники та вбрання. Сьогодні ж такі вміння втратили обов'язковий характер, і вишивання стало цариною винятково творчих та щиро прагнучих до цього виду рукоділля людей. Але й для кожної сучасної майстрині воно має свій особистісний зміст, найвищий із яких повернутися на предковічні кола сакрального дійства й відчути себе у ньому в першу чергу берегинею роду. Скільки жінці це додає сил і наснаги, завжди знала Віра Роїк – кавалер ордену Княгині Ольги, лауреат премії імені Короленка, твори якої є власністю 38-ми музеїв світу.

Віра Роїк належить до тих людей, доля яких захоплює, її приклад життя викликає бажання самовдосконалюватися, змушує нас бути кращими, достойнішими.

Визначним фактором формування особистості в гармонійному розвитку всіх сил і здібностей є ідея виховання особистості через кращі зразки вітчизняного ретродосвіду. Питання формування особистості через наслідування у психолого-педагогічній літературі розглядали такі вчені як К. Ушинський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, Ж. Жубер.

А. Макаренко писав, що справжньою матір'ю, виховуючою, що дає приклад, що викликає любов, захоплення, бажання наслідувати, буде тільки та мати, яка сама живе справжнім повним людським, громадянським життям. Відомий французький письменник Ж. Жубер говорив: «Вихованцям потрібні не повчання, а власні приклади».

Як зазначають науковці, метод прикладу – це спосіб, який використовується для наслідування. Метод прикладу – це метод впливу на свідомість, почуття, поведінку особистості через наслідування, це своєрідна наочність у виховній роботі.

Тож значення творчості В. Роїк у формуванні професійної компетентності майбутніх фахівців та досягнення ними високого рівня професійних якостей є актуальним для сучасного вишу.

Таким чином, актуальність проблеми й недостатність використання вітчизняного ретродосвіду, методу прикладу у практиці вітчизняних навчально-виховних закладів визначили мету цієї статті: теоретично обґрунтувати шляхи формування професійної компетентності майбутніх фахівців культурології на основі методу прикладу.

Важливою складовою педагогічної діяльності є її гуманістична спрямованість. Тож сучасна переоцінка цінностей в моральній і духовній сфері актуалізує творчу спадщину В. Роїк.

Як хрестик за хрестиком, стібок за стібком – на сумному своєю однотонністю полотні, народжувалися лагідні волошки та пишні ружі, Віра Роїк не могла намілюватися ними ще в дитинстві. Протягом усього життя, коли пригадувала те диво із див, особливий трепет викликав у неї спогад про найдорожчі у світі мамині руки. Це вони так вправно і весело, з любов'ю і тугою водили нитку чарівними рухами, від яких полотно розквітало. Байдуже, що за вікнами не вщухали заметілі, а в нічній, ледве-ледве прозрівшій вогником свічки кімнаті мамин рушник солодко пахнув то

покосами ніжних трав, то багатствами щедрих жнив. Ще в ті дитячі роки від вишитого мамою колосся відірвалося зернятко любові й із вдячністю прижилося на серці Віри.

Кримський мистецтвознавець Рудольф Подуфалий сказав про Віру Сергіївну, що вона – не просто вишивальниця, народний майстер, нехай і відомий, знаменитий, прославлений. Вона в силу своєї натури – перш за все художник. І в нашому кримському мистецтві в цілому її творчість – одне з яскравих, самобутніх і самоцінних явищ, яке залишиться в історії. Тому її ім'я повинно стояти в одному ряду з кращими кримськими художниками на дуже почесному місці [1].

Декоративність та орнаментальність виробів Віри Роїк багато в чому пов'язані з іконописом. В її творчості зберігається незвичайна відданість художнім канонам, що вироблені віками. Однак при цьому з її рук на світ з'являються нові орнаментально-символічні знаки, відлиті в закінчені формули. Її розуміння чистої абстракції близьке до художників-авангардистів. І це не випадково. Вона – майже ровесниця ХХ віку, красивого і трагічного, в якому утвердила унікальність народної творчості, збагативши її несподіваним звучанням. Віра Роїк звернулася до мови, що складалася сотні років, до мови багатозначної і по-своєму інтерпретувала фольклорні образи, метафори, символи, народне розуміння життя і світу. Усталені канони розвинуті нею відповідно до динаміки часу, і тому вишиті хрести, ромби, овали, круги – не просто узор, а певна формула, що володіє своєю таємницею [1].

Щаслива Віра Роїк була з того, що знайшла спосіб дарувати людям радість. Вона любила рідну Полтавщину і періодично у містах Полтава, Лубни, Гадяч, Диканька, Кобеляки та інших експонувала свої вироби. На виставках майстрині завжди панувала та дивовижна атмосфера щирого свята, в якому плекається тільки життєствердне та благословенне українське начало. Там вона завжди зустрічала розуміння її творчості і людську доброзичливість.

У своїй автобіографічній книзі «Мелодії на полотні», яку опублікувала у 2003 р., Віра Сергіївна пише про рідний край над річкою Сулою: «Тут я заряджаюся оптимізмом, знаходжу нові мотиви для моїх творів, отримую нові враження від знайомства з художниками, письменниками, поетами, вишивальницями. Моє коріння звідси. Полтавська земля є невичерпним джерелом моєї творчості». Вона себе називала «кримською полтавкою». Понад десять років Віра Сергіївна присвятила навчанням підростаючого покоління дівчаток з Півдня тонкощів української вишивки – традиційних для Полтавщини, Тернопільщини, Харківщини, Київщини та Буковини орнаментів. Адже вишивка – це не просто набір кольорових стіжків на тканині. У ній – код послання, де кожний колір і візерунок несе в собі зашифровану інформацію. Чому горловину сорочки, манжети, поділ прикрашали вигадливим орнаментом? Щоб він проганяв зло. Чому в народній вишивці так часто використовують усі відтінки червоного – від

теракотового до бездоганно багряного? Тому що червоний колір символізує життя. Прямі лінії – легка дорога, квітка – щастя і любов, півень – добробут і статки [4].

Паралельно з практичною діяльністю Віра Роїк двадцять років пропрацювала методистом декоративно-прикладного мистецтва в Будинку народної творчості та художньої самодіяльності профспілок. Чудовий педагог і організатор, вона створила в Криму справжню школу української народної вишивки. Завдяки її ініціативі створено музей декоративного мистецтва народних умільців і салон живопису художників-аматорів Криму [4].

На вшанування видатної майстрині в 2006 році було засновано Міжнародну премію імені Віри Роїк. Вона єдина українська вишивальниця, яка в 98 років не тільки працювала, всупереч суворим рекомендаціям лікарів, а й сама їздила зі своїми виставками по всій Україні та за кордон.

На прикладі рідної Полтавщини вона розвивала українське декоративне мистецтво в Криму, поєднуючи міцні традиції народної творчості регіонів України та поколінь. На заключному етапі всеукраїнської акції з вишивання рушника національної єдності в Сімеїзі, що поблизу Ялти, Віра Роїк зробила на полотні завершальні стібки, еднаючи барвистими мережками всю Україну та українців, що шукають вираження своєї сутності саме через національні традиції, через дотик у такий спосіб до прадавніх славних часів.

Так, часи минають, і тепер уже інші дівчатка, берегині роду, спостерігають за народженням на полотні волошок, калини, руж... У цьому світі усе істинне повертається на предковічні кола буття...

Отже, проблема виховання особистості через кращі зразки ретродосвіду, метод наслідування і особистісні феномени, якою була і залишається Віра Роїк, завжди була однією з актуальних, а в сучасних умовах набуває особливого значення і є однією з найважливіших проблем сучасної професійної освіти.

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. Настіна В. Віра Роїк: «Я залишаю Вам свої скарби» / В. Настіна // *Всеукраїнська громадсько-політична та літературна газета «Кримська світлиця»*. – 2014. – №18. Режим доступу: <http://svitlytsia.crimea.ua/>
2. Падалка О.С. Педагогічні технології / О.С. Падалка, А.С. Нісімчук // – Київ, *Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана*. – 1995. – 252 с.
3. Сухомлинський В.О. Як виховати справжню людину: Пед. твори в 5 т. / В.О. Сухомлинський // – Київ : Рад. школа, 1976. – Т. 2. – 670 с.
4. Чалаван В. Нитка долі. / В. Чалаван // *Газета «Дзеркало тижня»*. – 2009. – 23 жовтня. Режим доступу: <http://gazeta.dt.ua/>

*Олександр Бабенко
(Полтава, Україна)*

УНІКАЛЬНИЙ ДОРОБОК ВИШИТИХ ТВОРІВ НАДІЇ БАБЕНКО – ДЖЕРЕЛО НАТХНЕННЯ СУЧАСНИХ МАЙСТРІВ НАРОДНОГО МИСТЕЦТВА ПОЛТАВЩИНИ

Надзвичайно ефективним естетико-виховним засобом, який відповідає концептуальним засадам гуманістичної педагогіки і набуває особливої актуальності в умовах кризи виховання і девальвації суспільних цінностей у нашій країні, є українське народне мистецтво. У ньому найяскравіше відображено все найкраще, збережено традиційний виховний ідеал українського народу, який міститься у високохудожніх образних формах, доступних для сприймання і розуміння учнями різної вікової категорії. Доцільність використання в педагогічній діяльності українського народного мистецтва, унікальних взірців різноманітних художніх ремесел, а також регіональних особливостей творів, сприятиме розвитку гармонійної особистості та здатності до творчості не тільки у царині мистецтва, а й у будь-якій сфері людської діяльності.

Потужним психолого-педагогічним потенціалом володіє традиційне народне мистецтво. Наукові дослідники Є.А. Антонович, В.Г. Скуратівський, Є.І. Сяванко, М.Г. Стельмахович відзначили, що досить інтенсивно залучає до прекрасного декоративно-ужиткове мистецтво, серед основних чинників виховання є вироблення в учнів здатності розуміти і відчувати народну творчість, залучення їх до активної творчої діяльності. Акцентується увага на тому, що «традиційне мистецтво є перлиною виховної мудрості народу, невичерпною, своєрідною скарбницею форм і засобів народного виховання»[6, с. 185].

Традиційне народне мистецтво має широкий діапазон різновидів з надзвичайно характерними регіональними ознаками. Яскравою перлиною в загальному суцвітті народних ремесел сяє художня вишивка Полтавщини. Її дослідженням займались видатні науковці В.М. Василенко, Т.В. Кара-Васильєва, В.Д. Щербак, В.П. Титаренко та інші. В основному розглядалася і аналізувалася «класична» полтавська вишивка[4; 5] з усіма притаманними стилістичними особливостями і техніками виконання. Поряд з тим досліджувалась творчість сучасних майстрів, які працюють в дусі народних традицій, серед яких завжди називалось ім'я Надії Бабенко.

Заслужений майстер народної творчості України. Лауреат державної премії України імені Т.Г. Шевченка, кавалер ордена «Княгині Ольги III - ступеню» Надія Несторівна Бабенко прославилась своїм унікальним доробком не тільки на Україні, а й на увесь світ. Це великий пласт етнокультурного надбання, який відображає епоху українського декоративного мистецтва кінця ХХ початку ХХІ століття. Звичайно, відома вона, як художник-килимар, що створила величезну кількість неперевершених шедеврів килимарства. Але, дуже важливою частиною її творчості, хоч менш науково дослідженою, виглядає художня вишивка.

В чому ж феномен вишитих творів Надії Бабенко? Перш за все в тому, що вона є від природи геніальною художницею. Бог наділив її унікальним